

поважливо – не страшний. Безпечний для подібної філософії і *другий полюс цієї дилеми*, яке б обличчя вона не приймала. *Альтернатива, в зв'язку з цим, міститься в переформулюванні підстав екзистенціальних орієнтацій і аналізі їх джерела та їх функцій в термінах здорового глузду*. Якщо формалістична реконструкція науки може обходитись без таких орієнтацій, то вчений без них не обійдеться, бо він у науці шукає істину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вартофский М. Модели. Репрезентация и научное понимание: пер. с англ. / Марк Вартофский; Общ. ред. и послесл. И. Б. Новик, Н. В. Садовский.—М., Прогресс, —1988.
2. Ильин И. В. Глобальный эволюционизм: Идеи, проблемы, гипотезы. / И. В. Ильин, А. Д. Урсул, Т. А. Урсул.— М.: Изд-во Московского университета, — 2012.— 616с.
3. Кузнецов Б. Г. Ценность познания: Очерки современной теории науки./ Б. Г. Кузнецов- [2-е изд.].— М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», — 2009, — 168 с.
4. Синергетическая парадигма: «Синергетика инновационной сложности»: [коллективная монография] / [Аршинов В. И., Астафьева О. Н., Буданов В. Г. и др.]; отв.редактор В. И. Аршинов. — М.: Прогресс —Традиция, 2001. — 496с.
5. Стасинопулос П. Проектирование систем как единого целого: Интегральный подход к проектированию для устойчивого развития:[коллективная монография] / Питер Стасинопулос, Майкл Х. Смит, Карлсон «Чарли» Харгроувс, Черил Деша; [пер. с англ.; отв. ред. В. Обручев].-М.: Эксмо, — 2012. — 288с.
6. Эшби У. Р. Введение в кибернетику. Пер. с англ. Д. Г. Лахути. Поб редакцией В. А. Успенского с предисловием А. Н. Колмогорова. —М., Изд-во ИЛ — 1959.

Шевченко Ганна Анатоліївна - професор кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій

УДК: 1 + 140.8 + 316.422.44

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ХХІ СТОРІЧЧІ

Механізм формування культури технічної творчої діяльності особистості є системою мір по організації та втіленню безперервної професійної освіти у відповідності з потребами держави та регіону, центральною ідеєю якого виступає категорія цілісного розвитку особистості як суб'єкту на всьому протязі його професійної підготовки.

Ключові слова: *технічна творчість, культура, саморозвиток, дослідницька діяльність, формування особистості.*

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ ТЕХНИЧЕСКОЙ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЧНОСТИ В ХХІ ВЕКЕ

Механизм формирования культуры технической творческой деятельности личности является системой мер по организации и осуществлению непрерывного профессионального образования в соответствии с потребностями государства и региона, центральной идеей которого выступает категория целостного развития личности как субъекта на всем протяжении его профессиональной подготовки.

Ключевые слова: техническое творчество, культура, саморазвитие, исследовательская деятельность, формирования личности.

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF CREATING A CULTURE OF TECHNICAL CREATIVITY OF THE INDIVIDUAL IN THE TWENTY FIRST CENTURY

Mechanism of crops creative personality is a system of measures for the organization and implementation of continuing professional education according to the needs of the state and region, the central idea which category stands holistic development of the individual as a subject for over during his training.

Key words: technical creativity, culture, self-development, research, identity formation.

Динамізм економічних і соціально-культурних змін в Україні та реалізація нової стратегії й розвитку актуалізують процес модернізації на всіх рівнях соціального життя, ініціюють інтенсивний розвиток внутрішніх сил кожної особистості, її здібності порушувати та використовувати власні можливості у професійній діяльності.

В умовах швидкого розвитку науки та техніки збільшується потреба України в фахівцях творчого складу, ініціативних та здатних розвивати науку, техніку, культуру, таких, що володіють культурою технічної творчої діяльності.

Сучасний ринок праці потребує від особистості не тільки високий рівень професійної кваліфікації, але й вміння використовувати накопичений досвід для здобуття нових компетенцій у режимі саморозвитку, співпраці, співтворчості. Вирішальне значення у переході на більш високий рівень розвитку людства має культивування творчо орієнтованої особистості «синергетичного» типу мислення, здатної адекватно оцінювати ситуацію, виважувати альтернативні погляди та приймати продумані рішення на підставі аналізу відповідної інформації.

Саме у нашій країні поняття «креативний», «творчий» передбачає не оцінку представників богемних професій, а тих людей, які мають особливий психотип, в основу якого покладено антропо-соціальний критерій, пов'язаний із суб'єктивними психологічними показниками, що дозволяє, незалежно від виду діяльності, виконувати її творчо.

Основоположне поняття філософської дефініції «культура технічної творчої діяльності особистості» – творчість – розглядав ще Платон, розуміючи її як момент найвищого, тобто розумного, споглядання світу. У середньовічній філософії творчість розуміється як вольовий акт, який викликає буття з небуття (Ісідор Севільський, Іоанн Скотт Еріугена). Тобто головною у творчості розуміється власна дія як форма співучасті у творенні світу Богом. І це створює передумови для розуміння творчості як унікальної та неповторної.

У Ренесансі (Ф. Петрарка, Дж. Піко делла Мірандала, Данте, Л. да Вінчі, Мікеланджело) творчість сприймається перш за все як художня творчість, суть якої полягає у передачі творчого споглядання. Це призводить до виникнення культу генія як носія творчого начала.

Філософи англійського емпіризму (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Д. Юм) трактують творчість як випадкову сприятливу комбінацію існуючих елементів. І. Кант аналізував творчу діяльність у співвідношенні з продуктивною здатністю уявлення. Продовжуючи вчення Канта, Ф. В. Шеллінг визначив творчість як прояв єдності свідомої та безсвідомої діяльності, а отже, вищу форму людської життєдіяльності.

В ідеалістичній філософії кінця XIX – початку XX сторіччя у центрі уваги дослідників опинився механіко-технічний вид творчості. Проте у філософії життя технічного раціоналізму протиставляється творче природне начало.

У філософії XX сторіччя (С. Александер, А. Уайтхед, Е. Гуссерль, І. Гартман та інші) основа творчості визначається як інтелектуальне споглядання з позиції діалектичного матеріалізму, головним у творчому акті є буття та дія творця як суб'єкта творчої діяльності.

М. О. Бердяєв знаходив творчий екстаз єдиною адекватною формою існування.

Пропрацьовану концепцію творчості дав А. Бергсон, який протиставив творчість конструюванню і дав їй визначення як процесу, який відбувається об'єктивно і який у свідомості безперервно породжує дещо нове у вигляді виникнення нових образів і переживань.

Стратегічні напрямки формування культури технічної творчої діяльності особистості, виходячи з принципу ієрархії, можна представити у такій послідовності: соціокультурний контекст, регіональні моделі, програми формування культури технічної творчої діяльності особистості.

Соціокультурний контекст реалізації особистістю себе у творчості розглядався синтетично давньогрецькими філософами, які розуміли суть особистості у якості органічної частини космосу (мікрокосму), яка може жити лише у відповідності з космічним розумом та космічною гармонією (Гераклід); як дещо похідне від вічних ідей (Платон); як щось самоцінне та першоосновне, як «міру всіх речей» (Протагор).

Ідея самоцінності особистості у контексті духовної єдності людства на основі любові до Бога отримала свій розвиток у християнській філософії (Августин Блаженний та інші).

Ж.-Ж. Руссо доводив, що прогрес культури веде до падіння моралі та приділяв велику увагу проблемі виховання, яке розумів як головний засіб затвердження та підтримки у суспільстві громадянських чеснот.

Ідеї власної відповідальності у процесі виховання послідовно проводив І. Кант: «у кожній ланці ланцюгу поколінь, у якому я... знаходжусь, я зобов'язаний так впливати на нащадків, щоб вони ставали все досконалішими». У середині XIX-на початку XX століття відбувається активізація пошуку нових шляхів виховання та освіти як головної складової частини соціокультурного контексту, який відіграє вирішальну роль у формуванні особистості, оскільки виховання, формуючи особистість, про що писав і Т. Г. Шевченко, дозволяє спрямовувати розвиток суспільства, а освіта – реалізовувати ті програми, які були закладені у процесі виховання. В. Ключевський у роздумах про сили, які визначають історичний розвиток держави, дійшов висновку про існування двох таких сил – морального та інтелектуального розвитку.

Об'єкт дослідження – культура технічної творчої діяльності особистості.

Предмет дослідження – стратегічні напрямки та соціальні технології формування культури технічної творчої діяльності особистості.

Специфіка соціокультурного контексту формування культури творчої діяльності особистості залежить як від держави у цілому, так і від регіону – від мікро- до макрорівня та полягає у сукупності рівня розвитку виробничих сил, стану трудових ресурсів, рівня розвитку духовного потенціалу в даному регіоні, добробуту тощо. Для забезпечення максимально сприятливих умов формування культури технічної творчої діяльності особистості соціокультурний контекст повинен відповідати трьом основним вимогам: формувати суспільно та особистісно значущі духовні потреби, інтереси та забезпечувати їх задоволення у відповідності з соціальними та культурними нормами (створювати умови для самореалізації духовних сил особистості та суспільних спільнот); забезпечувати відтворення культурного потенціалу. Чим вище потенціал соціокультурного контексту, тим сприятливіші умови для стабілізації у ньому індивідів з високими культурними запитами, навичками, звичками.

При такому підході реалізується принцип гуманістичного відношення до виховання, який можна виразити у тезі про активність людини, яку виховують, як повноправного суб'єкту, а не об'єкту виховного процесу. Головним критерієм сформованості гуманістично спрямованої особистості є присутність у неї таких якостей, як активний потяг до реалізації свого творчого потенціалу та інтеграція ідеалів суспільства, внаслідок чого суспільні потреби до діяльності завжди превалюють над егоїстичними мотивами. Тобто, квінтесенцією гуманістично спрямованої особистості є здібність до творчості як вищої точки вираження особистісної самореалізації, спрямованої на благо суспільства. Проте істинна творчість неможлива без культури творчої діяльності.

Механізм формування культури технічної творчої діяльності особистості є системою

мір по організації та втіленню безперервної професійної освіти у відповідності з потребами держави та регіону, центральною ідеєю якого виступає категорія цілісного розвитку особистості як суб'єкту на всьому протязі його професійної підготовки.

Основними завданнями системи формування культури технічної творчої діяльності особистості у соціальному інституті безперервної освіти, спрямованому на розвиток національної культури виробництва повинні бути:

1. Розвиток системи взаємодії підприємств з додатковою освітою;
2. Корегування державних освітніх стандартів технічних спеціальностей з урахуванням елементів культури виробництва в системі безперервної освіти;
3. Пропаганда досягнень науково-технічної творчості;
4. Підтримка розвитку самодіяльної технічної творчості;
5. Розповсюдження мережі технічних гуртків, секцій, клубів;
6. Виявлення на ранніх етапах розвитку особистості здібностей до технічних видів діяльності;
7. Розробка індивідуальних програм навчання талановитої молоді;
8. Укріплення і розвиток матеріально-технічної бази системи безперервної технічної освіти;
9. Підготовка кадрів організаторів науково-технічної творчості;
10. Розробка і втілення програми по навчанню сучасної методології технічної творчості у різних формах навчання;
11. Сприяння втіленню на виробництві винаходів, розробок молодих новаторів;
12. Залучення до активної праці по пошуку ефективних передових нестандартних рішень наукових та технічних проблем у всіх сферах виробництва;
13. Виховання почуття гідності, гордості та високої власної відповідальності за рівень розвитку вітчизняної науки та техніки;
14. Сприяння масовій участі у рішенні питань, спрямованих на прискорення економічного та соціального розвитку держави.

Завдання суспільства по формуванню культури технічної творчої діяльності особистості повинно полягати у залученні її до активної участі в творчій діяльності, у стимулюванні ініціативи та самостійності, у розвитку індивідуальних інтересів та здібностей. Вирішення цього завдання повинно відбуватись у рамках навчальної роботи в технічних освітніх закладах та відповідати потребам розвитку культури виробництва через розвиток творчих здібностей, через формування всебічно розвинутої творчої, самостійної особистості, активного будівника нашого суспільства.

Формування культури технічної творчої діяльності особистості є ланкою у ланцюгу виховання та навчання фахівця, який володіє не просто стандартними знаннями, а здібний розвивати вітчизняну культуру виробництва, спираючись на свій творчий потенціал. При цьому не тільки вирішується питання підвищення культури технічної творчої діяльності особистості, але й змінюються її цінності, світогляд та загальна культура, формуючи справжнього громадянина своєї Батьківщини.

Сучасна ситуація свідчить про недостатню сформованість культури технічної творчої діяльності особистості. Це можна частково пояснити відсутністю чіткої політики з боку держави, спрямованої на масове залучення членів суспільства, особливо молодих, до науки, знань, а також відсутністю розуміння у владних структурах значення культури виробництва на сучасному етапі розвитку ринкових відносин у період глобалізації. А оскільки для більшості особистостей характерним є потяг до сумісної, колективної праці, то важливою особливістю роботи по формуванню даного типу культури повинні стати саме масові форми, спрямовані перш за все на розвиток інтересу та зацікавленості, так як саме дані якості постають необхідною умовою для виховання творчої ініціативи. Тому опора на самостійність, активність, ініціативу повинна стати сутнісною особливістю роботи по формуванню технічної творчої діяльності особистості.

Фундаментом формування культури технічної творчої діяльності особистості виступають такі особистісні характеристики, як мотивація та цілеспрямованість. Мотивація входить як елемент у структуру вчинку, у якому виділяють причину, мету, умови, боротьбу мотивів, прийняття рішень, дії, наслідки. Два з цих елементів носять визначальний характер – мотив і результат, а останні – проміжний, так як виконують роль наслідків двох перших.

Модель розвитку культури технічної творчої діяльності особистості сприяє також формуванню професійних норм і цінностей, що має особливе значення в силу того, що норми та цінності, складаючи основу світогляду особистості, в основному визначають вектор не тільки її життєдіяльності, але й морального стану. Саме моральний стан впливає не тільки на якість особистості, але й на якість особистості як фахівця, оскільки останнє є відображенням першооснови моральності.

Психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу на базі додаткової освіти повинно спиратися на розвиток творчого мислення у студентів як майбутніх педагогів додаткової освіти. Без творчого мислення не має і не може бути творчості, але для того, щоб творчість могла втілитися, необхідним є особливий дослідницький склад розуму, інтелектуальна сміливість як здібність відійти від пануючих ідей, оскільки, як вважав В. В. Розанов, не прогрес цивілізації, а від народження особистості притаманне їй творче начало як власне людська якість відрізняє та виділяє її з природи.

Для максимально ефективної реалізації соціально-філософської моделі формування культури технічної творчої діяльності особистості повинні бути дотриманні певні умови. Першою умовою ефективної реалізації соціально-філософської моделі формування культури технічної творчої діяльності особистості є навчально-дослідницька діяльність. Включення навчально-дослідницької діяльності в освітній процес дозволяє «вирощувати» професійно значущі якості, формувати професійну спрямованість особистості, розвивати її як фахівця, не просто такого, що володіє, але й здатного розвивати культуру виробництва. При цьому навчально-дослідницька діяльність забезпечує також розвиток творчої особистості, яка має творчий характер мислення та діяльності, здатність адаптувати способи діяльності до різних умов та ситуацій, здатність виділяти, аналізувати та прогнозувати явища та ситуації, описувати та пояснювати їх, а також планувати, самостійно конструювати та виконувати власну професійну діяльність. Таким чином навчально-дослідницьку діяльність слід розглядати як основну компоненту творчої діяльності, щільно пов'язану з вітчизняною культурою виробництва.

Другою мовою ефективної реалізації соціально-філософської моделі формування культури технічної творчої діяльності особистості є самостійна навчальна діяльність. Самостійна робота студентів поряд з аудиторною, уявляє собою одну з форм навчального процесу та є його суттєвою частиною, спрямованою на розвиток творчих здібностей. Для її успішного виконання необхідне планування та контроль з боку викладачів, а також планування тематики та місткості самостійної роботи у контексті формування культури виробництва. Самостійна робота призначена не тільки для оволодіння кожною дисципліною, але й для формування навичок самостійної роботи у навчальній, науковій діяльності, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення, вихід з кризової ситуації. Значущість самостійної роботи виходить далеко за межі окремого предмету, у зв'язку з чим необхідно розробляти стратегію формування системи вмінь та навичок самостійної роботи, спрямованої на становлення культури творчої діяльності. Завдання сучасної освіти полягає у тому, щоб знайти такі стимули для особистості, які дозволять розвивати у неї потенціал до самостійної роботи через творчу діяльність.

Третьою умовою ефективної реалізації соціально-філософської моделі формування культури технічної творчої діяльності особистості є саморозвиток людини. Головним пріоритетом у суспільстві, яке перенасичене інформацією, виступає ставлення унікального особистісного знання, здібності особистості до генерації нового значення, до навчання та створення інновацій.

Виходячи з цього, для того, щоб бути конкурентоспроможною у професійному плані, особистість повинна відповідати цим вимогам, а, отже, мати таку якість як саморозвиток. Освітній процес в умовах єдиного інформаційного простору та глобалізації видозмінюється, у підвищені його відкритості формується звернутість до особистості як носію інформації, яка віддзеркалює її особистісно-преломлений соціальний досвід та суб'єктивне бачення світу, віддається пріоритет особистісно-смісловому навчання у логіці особистісно-орієнтованих технологій. Посилення значущості особистості та її знань підвищує вимогу до освіти як чиннику формування інтелектуального потенціалу держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердяев Н. А. Смысл творчества // Н. Бердяев. Собрание сочинений. — Т. 2: Смысл творчества (с «Фрагментами» и поздними вставками) / Н. Бердяев. — Paris : YMKA—Press, — 1991. — 449 с.
2. Бекон Ф. Твори. У2-х тт. — М., — 1972.
3. Юм Д., Твори в2х томах. — М.:1965г.
4. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій. — К.: Наук. думка, 1997.
5. Кант И. Критика чистого разума. Соч. В 6 т. — Т.3. — М.: Мысль, 1964. — 799 с.
6. Кант И. Критика практического разума. Соч. Т.4. — Ч.1. — М.: Мысль, 1964 — 544 с.
7. Камю А. Бунтующий человек. — М.: Политиздат, 1990. — 415 с.
8. Читанка з історії філософії: У 6-ти кн. / За ред. Г. І. Во линки. — Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. — К.: Довіра, 1993. — 239 с.
9. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навч. посіб. 2-е вид., виправл. і доопр. — К.: Каравела, 2002. — 544 с.